

**MOTORINIŲ TRANSPORTO PRIEMONIŲ KELEIVIAMS VEŽTI
VAIRUOTOJO MODULINĖ PROFESINIO MOKYMO PROGRAMA**

(Programos pavadinimas)

Programos valstybinis kodas ir apimtis mokymosi kreditais:

T32104112 – programa, skirta tęstiniam* profesiniam mokymui, 20 mokymosi kreditų

Kvalifikacijos pavadinimas – motorinių transporto priemonių keleiviams vežti vairuotojas

Kvalifikacijos lygis pagal Lietuvos kvalifikacijų sandarą (LTKS) – III

Minimalus reikalaujamas išsilavinimas kvalifikacijai įgyti: pagrindinis išsilavinimas

*Mokytis tęstinio profesinio mokymo programoje gali asmenys, turintys kvalifikaciją

Reikalavimai profesinei patirčiai (jei taikomi):

T32104112 programoje: asmuo, siekiantis įgyti šią kvalifikaciją, turi būti ne jaunesnis kaip 24 metų mažiau ir turėti teisę vairuoti B kategorijos transporto priemonę.

1. PROGRAMOS APIBŪDINIMAS

Programos paskirtis. Motorinių transporto priemonių keleiviams vežti vairuotojo modulinė profesinio mokymo programa¹ skirta kvalifikuotam motorinių transporto priemonių keleiviams vežti vairuotojui parengti, kuris gebėtų savarankiškai eksploatuoti ir vairuoti D ir DE kategorijų motorinę transporto priemonę keleiviams vežti, vežti keleivius komerciniais tikslais.

Būsimo darbo specifika. Įgiję šią kvalifikaciją asmenys, turintys vairuotojo pažymėjimą su Europos Bendrijos kodu (95), galės dirbti kelių transporto ir kitose autoparką turinčiose įmonėse.

Darbas reikalauja fizinės ištvermės. Darbas gali būti organizuojamas pamainomis. Darbo metu privaloma prisiegti skiriamąjį ženklą, gali būti reikalaujama dėvėti specialiuosius darbo drabužius.

Privalu atlikti sveikatos profilaktinį patikrinimą ir turėti galiojančią vairuotojo sveikatos patikrinimo medicininę pažymą.

Motorinių transporto priemonių keleiviams vežti vairuotojo darbo priemonės yra D1, D1E, D ir DE kategorijų motorinė transporto priemonė keleiviams vežti.

Įgyvendinant modulį „D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės keleiviams vežti eksploatavimas ir vairavimas“ turi būti užtikrinamas ne trumpesnis kaip 35 akademinių valandų kontaktinio darbo teorinis mokymas D kategorijai ir ne trumpesnis kaip 20 akademinių valandų kontaktinio darbo teorinis mokymas DE kategorijai, taip pat ne trumpesnis kaip 15 akademinių valandų kontaktinio darbo individualus praktinis vairavimo mokymas D kategorijai ir ne trumpesnis kaip 12 akademinių valandų kontaktinio darbo individualus praktinis vairavimo mokymas DE kategorijai².

Įgyvendinant modulį „Keleivių vežimas komerciniais tikslais (95 kodas, asmenims sulaukusiems 21 metų amžiaus)“ turi būti užtikrinamas ne trumpesnis kaip 140 akademinių valandų kontaktinio darbo teorinis mokymas ir ne trumpesnis kaip 10 akademinių valandų kontaktinio darbo D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės individualus praktinis vairavimo mokymas, iš kurių ne daugiau kaip 4 val. turi sudaryti individualus praktinio vairavimo mokymas, vykdomas specialioje aikštelėje arba naudojant specialų treniruoklį³.

Baigus modulį „D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės keleiviams vežti eksploatavimas ir vairavimas“ yra išduodamas pažymėjimas, suteikiantis teisę laikyti teorinių žinių ir praktinių transporto priemonės valdymo įgūdžių ir gebėjimų patikrinimo egzaminą VĮ „Regitra“. Įgijus kvalifikacijos vienetą „Keleivių vežimas komerciniais tikslais“ sudarančias kompetencijas, išduodamas pažymėjimas, suteikiantis pradinę kvalifikaciją vežti keleivius komerciniais tikslais.

Asmenims, įgijusiems šią kvalifikaciją, kas penkerius metus privaloma išklausti ne trumpesnius kaip 35 val. periodinio mokymo kursus.

¹ Motorinių transporto priemonių keleiviams vežti vairuotojo modulinę profesinio mokymo programą siekiantis įgyvendinti ar įgyvendinantis profesinio mokymo teikėjas Reikalavimų vairavimo mokykloms apraše, patvirtintame Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos viršininko 2014 m. balandžio 30 d. įsakymu Nr. 2B-85 „Dėl Reikalavimų vairavimo mokykloms aprašo patvirtinimo“, nustatyta tvarka turi turėti teisę vykdyti vairuotojų mokymą.

² Vairuotojų mokymo tvarkos aprašas, patvirtintas Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie susisiekimo ministerijos viršininko 2014 m. balandžio 30 d. įsakymu Nr. 2B-84 „Vairuotojų mokymo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

³ C1, C1E, C, CE, D1, D1E, D, DE kategorijų motorinių transporto priemonių vairuotojų mokymo pradinėi profesinei kvalifikacijai įgyti ir vairuotojų periodinio profesinio mokymo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2011 m. vasario 3 d. įsakymu Nr. 3-79 „Dėl C1, C1E, C, CE, D1, D1E, D, DE kategorijų motorinių transporto priemonių vairuotojų mokymo pradinėi profesinei kvalifikacijai įgyti ir varuotojų periodinio profesinio mokymo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

2. PROGRAMOS PARAMETRAI

2.1. PROGRAMOS, SKIRTOS TĘSTINIAM PROFESINIAM MOKYMOUI, PARAMETRAI

(asmenims, ne jaunesniems kaip 21 metų amžiaus ir turintiems teisę vairuoti B kategorijos transporto priemonę)

Valstybinis kodas	Modulio pavadinimas	LTKS lygis	Apimtis mokymosi kreditais	Kompetencijos	Kompetencijų pasiekimą iliustruojantys mokymosi rezultatai
Įvadinis modulis*					
Bendrieji moduliai*					
Kvalifikaciją sudarančioms kompetencijoms įgyti skirti moduliai (iš viso 15 mokymosi kreditų)					
310410024	D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės keleiviams vežti eksploatavimas ir vairavimas	III	5	Eksploatuoti motorinę transporto priemonę.	Apibūdinti D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės pagrindines sistemas, prietaisus, jų charakteristikas ir veikimą. Apibūdinti D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės eksploatacines medžiagas ir jų keitimo periodiškumą. Apibūdinti D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės techninius gedimus, jų įtaką aplinkai ir saugiam eismui.
				Identifikuoti ir pašalinti smulkius motorinės transporto priemonės gedimus.	Apibūdinti D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės, atitinkančio EURO reikalavimus, pagrindines sistemas, prietaisus, jų charakteristikas ir veikimą. Apibūdinti D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės, atitinkančio EURO reikalavimus, techninius gedimus, jų įtaką aplinkai ir saugiam eismui. Pašalinti smulkius D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės gedimus.
				Vairuoti motorinę transporto priemonę.	Išmanyti kelių eismo taisykles ir kitus D ir DE kategorijų motorinių transporto priemonių vairavimą reglamentuojančius teisės aktus. Pasirengti saugiai vairuoti D ir DE kategorijos motorinę transporto priemonę. Atlikti manevravimo veiksmus specialioje aikštelėje,

					laikantis eismo saugumo reikalavimų. Vairuoti D ir DE kategorijos motorinę transporto priemonę realiomis eismo sąlygomis.
310410025	Keleivių vežimas komerciniais tikslais (95 kodas, asmenims sulaukusiems 21 metų amžiaus)	III	10	Vairuoti motorinę transporto priemonę keleiviams vežti komerciniais tikslais saugiai, tausoiant aplinką ir esant įvairioms eismo sąlygoms.	Apibūdinti D ir DE kategorijos motorinės transporto priemonės kinematinės grandinės ir valdymo sistemas, jų charakteristikas ir veikimą. Paaiškinti su kelių transportu susijusių teisės aktų reikalavimus, jų taikymą, baudas už jų nuostatų nesilaikymą. Paaiškinti riziką, kylančią dėl vairuotojo darbo sąlygų, nelaimingų atsitikimų bei materialinių ir finansinių pasekmių. Imtis atitinkamų veiksmų susidarius avarinei situacijai. Vairuoti motorinę transporto priemonę keleiviams vežti skirtingomis eismo sąlygomis.
				Saugiai laipinti keleivius, užtikrinti keleivių saugumą ir patogumą vežant.	Apibūdinti keleivių įlaipinimo ir susodinimo organizavimą. Apibūdinti saugaus keleivių ir bagažo vežimą.
				Pakrauti motorinę transporto priemonę deramai laikantis saugos ir tinkamo transporto priemonės naudojimo taisyklių.	Įvertinti transporto priemonės apkrovas, jų įtaką saugiam keleivių vežimui. Apskaičiuoti ašių apkrovas.
				Planuoti ir vykdyti keleivių vežimo veiklą.	Išmanyti keleivių vežimą reglamentuojančius teisės aktus ir dokumentus. Apibūdinti kelio galimiams nusikaltimams užkirtimą. Apibūdinti vairavimo ir poilsio režimo reikalavimus. Apibūdinti keleivių vežimo kelių transportu ekonominius ypatumus ir rinką Paruošti motorinę transporto priemonę perdavimui kitam vairuotojui.
Pasirenkamieji moduliai*					
Baigiamasis modulis (iš viso 5 mokymosi kreditai)					
3000002	Įvadas į darbo rinką	III	5	Formuoti darbinius įgūdžius realioje darbo vietoje.	Susipažinti su būsimo darbo specifika ir darbo vieta. Įvardyti asmenines integracijos į darbo rinką galimybes.

					Demonstruoti realioje darbo vietoje įgytas kompetencijas.
--	--	--	--	--	---

* Šie moduliai vykdant tęstinį profesinį mokymą neįgyvendinami, o darbuotojų saugos ir sveikatos bei saugaus elgesio ekstremaliose situacijose mokymas integruojamas į kvalifikaciją sudarančioms kompetencijoms įgyti skirtus modulius.

3. REKOMENDUOJAMA MODULIŲ SEKA

Valstybinis kodas	Modulio pavadinimas	LTKS lygis	Apimtis mokymosi kreditais**	Asmens pasirengimo mokytis modulyje reikalavimai (jei taikoma)
Įvadinis modulis*				
Bendrieji moduliai*				
Kvalifikaciją sudarančioms kompetencijoms įgyti skirti moduliai (iš viso 45 mokymosi kreditai)				
<i>Privalomieji (iš viso 45 mokymosi kreditai)</i>				
310410024	D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės keleiviams vežti eksploatavimas ir vairavimas	III	5	<i>Netaikoma</i>
310410025	Keleivių vežimas komerciniais tikslais (95 kodas, asmenims sulaukusiems 21 metų amžiaus)	III	10	<i>Baigtas šis modulis: D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės keleiviams vežti eksploatavimas ir vairavimas</i>
Pasirenkamieji moduliai*				
Baigiamasis modulis (iš viso 5 mokymosi kreditai)				
3000002	Įvadas į darbo rinką	III	5	<i>Baigti visi privalomieji motorinių transporto priemonių keleiviams vežti vairuotojo kvalifikaciją sudarančioms kompetencijoms įgyti skirti moduliai.</i>

* Šie moduliai vykdant tęstinį profesinį mokymą neįgyvendinami, o darbuotojų saugos ir sveikatos bei saugaus elgesio ekstremaliose situacijose mokymas integruojamas į kvalifikaciją sudarančioms kompetencijoms įgyti skirtus modulius.

** Moduliuose integruojamų bendrųjų gebėjimų, Kritinio mąstymo, kūrybingumo, iniciatyvumo, problemų sprendimo, sprendimų priėmimo ir konstruktyvaus jausmų valdymo ugdymui skiriama ne mažiau 10 procentų bendro modulinei programai skirto laiko. Moduliuose nustatytam gebėjimui ugdyti skiriamos valandos nurodytos Motorinių transporto priemonių keleiviams vežti vairuotojo modulinės profesinio mokymo programos įgyvendinimo plane.

4. BENDRŲJŲ GEBĖJIMŲ UGDYMAS

Ugdant profesijai reikalingas kompetencijas, kartu ugdomi mokinio bendrieji visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimai. Kritinis mąstymas, kūrybingumas, iniciatyvumas, problemų sprendimas, sprendimų priėmimas ir konstruktyvus jausmų valdymas ugdomas kartu su bendraisiais gebėjimais (žr. lentelę Nr. 1. Profesinei veiklai reikalingų bendrųjų gebėjimų sąrašas).

Lentelė Nr. 1

PROFESINEI VEIKLAI REIKALINGŲ BENDRŲJŲ GEBĖJIMŲ SĄRAŠAS

Bendrosios kompetencijos	Bendrųjų kompetencijų pasiekimą iliustruojantys mokymosi rezultatai
Raštingumo kompetencija	Parašyti gyvenimo aprašymą, motyvacinį laišką, prašymą, ataskaitą, elektroninį laišką. Bendrauti vartojant profesinę terminiją.
Daugiakalbystės kompetencija	Bendrauti profesine užsienio kalba darbinėje aplinkoje. Skaityti vežimo, automobilių eksploatavimo dokumentus užsienio kalba. Rašyti gyvenimo aprašymą, motyvacinį laišką, prašymą, elektroninį laišką.
Matematinė kompetencija ir gamtos mokslų, technologijų ir inžinerijos kompetencija	Apskaičiuoti kuro sąnaudas. Atlikti svorio, kiekio ir turio skaičiavimus. Apskaičiuoti transporto priemonės naudingąją apkrovą. Apskaičiuoti maršruto išlaidas. Naudotis kompiuterine ir specialia programine įranga, ryšio ir komunikacijos priemonėmis.
Skaitmeninė kompetencija	Pildyti kompiuteriu dokumentaciją. Atlikti informacijos paiešką internete. Rinkti, apdoroti ir saugoti reikalingą darbui informaciją. Naudotis biuro technika. Naudotis šiuolaikinėmis komunikacijos priemonėmis. Rengti paslaugos ir (arba) darbo pristatymą kompiuterinėmis programomis, naudoti vaizdų grafinio apdorojimo programą.
Asmeninė, socialinė ir mokymosi mokyti kompetencija	Įsivertinti turimas žinias ir gebėjimus. Organizuoti savo mokymąsi. Pritaikyti turimas žinias ir gebėjimus dirbant individualiai ir kolektyve. Parengti profesinio tobulėjimo planą.
Pilietiškumo kompetencija	Bendrauti su įvairių tipų klientais. Valdyti savo psichologines būsenas, pojūčius ir savybes.

	<p>Spręsti psichologines krizines situacijas.</p> <p>Pagarbiai elgtis su klientu.</p> <p>Gerbti save, kitus, savo šalį ir jos tradicijas.</p>
Verslumo kompetencija	<p>Suprasti įmonės veiklos koncepciją, verslo aplinkas.</p> <p>Išmanyti verslo kūrimo galimybes.</p> <p>Atpažinti naujas (rinkos) galimybes, panaudojant intuiciją, kūrybiškumą ir analitinius gebėjimus.</p> <p>Suprasti socialiai atsakingo verslo kūrimo principus.</p> <p>Dirbti savarankiškai, planuoti savo laiką.</p>
Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos kompetencija	<p>Pažinti įvairių šalies regionų tradicijas ir papročius.</p> <p>Pažinti įvairių šalių kultūrinius skirtumus.</p> <p>Lavinti estetinį požiūrį į aplinką.</p>

5. PROGRAMOS STRUKTŪRA, VYKDANT PIRMINĮ IR TĘSTINĮ PROFESINĮ MOKYMĄ

Kvalifikacija – motorinių transporto priemonių keleiviams vežti vairuotojas, LTKS lygis III	
Programos, skirtos pirminiam profesiniam mokymui, struktūra	Programos, skirtos tęstiniam profesiniam mokymui, struktūra (asmenims, ne jaunesniems kaip 21 metų amžiaus ir turintiems teisę vairuoti B kategorijos transporto priemonę)
<i>Įvadinis modulis (0 mokymosi kreditų)</i> –	<i>Įvadinis modulis (iš viso 0 mokymosi kreditų)</i> –
<i>Bendrieji moduliai (0 mokymosi kreditų)</i> –	<i>Bendrieji moduliai (iš viso 0 mokymosi kreditų)</i> –
<i>Kvalifikaciją sudarančioms kompetencijoms įgyti skirti moduliai (0 mokymosi kreditų)</i> –	<i>Kvalifikaciją sudarančioms kompetencijoms įgyti skirti moduliai (iš viso 15 mokymosi kreditų)</i> D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės keleiviams vežti eksploatavimas ir vairavimas, 5 mokymosi kreditai Keleivių vežimas komerciniais tikslais (95 kodas, asmenims sulaukusiems 21 metų amžiaus), 10 mokymosi kreditų
<i>Pasirenkamieji moduliai (0 mokymosi kreditų)</i> –	<i>Pasirenkamieji moduliai (iš viso 0 mokymosi kreditų)</i> –
<i>Baigiamasis modulis (0 mokymosi kreditų)</i> –	<i>Baigiamasis modulis (iš viso 5 mokymosi kreditai)</i> Įvadas į darbo rinką, 5 mokymosi kreditai

Pastabos

- Vykdamas pirminį profesinį mokymą asmeniui, neturinčiam vidurinio išsilavinimo, turi būti sudaromos sąlygos mokytis pagal vidurinio ugdymo programą.
- Vykdamas tęstinį profesinį mokymą asmens ankstesnio mokymosi pasiekimai įskaitomi švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka.
- Tęstinio profesinio mokymo programos modulius gali vesti mokytojai, įgiję andragogikos žinių ir turintys tai pagrindžiantį dokumentą arba turintys neformaliojo suaugusiųjų švietimo patirties.
- Saugaus elgesio ekstremaliose situacijose modulį vedantis mokytojas turi būti baigęs civilinės saugos mokymus pagal Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento direktoriaus patvirtintą mokymo programą ir turėti tai pagrindžiantį dokumentą.
- Tęstinio profesinio mokymo programose darbuotojų saugos ir sveikatos mokymas integruojamas į kvalifikaciją sudarančioms kompetencijoms įgyti skirtus modulius. Darbuotojų saugos ir sveikatos mokoma pagal Mokinių, besimokančių pagal pagrindinio profesinio mokymo programas, darbuotojų saugos ir sveikatos programos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. rugsėjo 28 d. įsakymu Nr. ISAK-1953 „Dėl Mokinių, besimokančių pagal pagrindinio profesinio mokymo programas, darbuotojų saugos ir sveikatos programos aprašo patvirtinimo“. Darbuotojų saugos ir sveikatos mokymą vedantis mokytojas turi būti baigęs darbuotojų saugos ir sveikatos mokymus ir turėti tai pagrindžiantį dokumentą.
- Moduluose integruojamų bendrųjų gebėjimų, Kritinio mąstymo, kūrybingumo, iniciatyvumo, problemų sprendimo, sprendimų priėmimo ir konstruktyvaus jausmų valdymo ugdymui skiriama ne mažiau 10 procentų bendro modulinei programai skirto laiko. Moduluose nustatytam gebėjimui ugdyti skiriamos valandos nurodytos Motorinių transporto priemonių keleiviams vežti vairuotojo modulinės profesinio mokymo programos įgyvendinimo plane.

6.2. KVALIFIKACIJĄ SUDARANČIOMS KOMPETENCIJOMS ĮGYTI SKIRTI MODULIAI

6.2.1. Privalomieji moduliai

Modulio pavadinimas – „D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės keleiviams vežti eksploatavimas ir vairavimas“

Valstybinis kodas	310410024	
Modulio LTKS lygis	III	
Apimtis mokymosi kreditais	5	
Kompetencijos	Mokymosi rezultatai	Rekomenduojamas turinys mokymosi rezultatams pasiekti
1. Eksploatuoti motorinę transporto priemonę.	1.1. Apibūdinti D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės pagrindines sistemas, prietaisus, jų charakteristikas ir veikimą.	<p>Tema. D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės paskirtis, naudojimas, didžiausia leidžiamoji masė</p> <ul style="list-style-type: none"> • Motorinių transporto priemonių kategorijos • Motorinių transporto priemonių paskirtis • Didžiausioji transporto priemonės leidžiamoji masė • Maksimalūs leidžiami transporto priemonių matmenys • Vairavimo ypatumai, susijusieji su dideliais transporto priemonių matmenimis ir mase <p>Tema. Motorinės transporto priemonės agregatų, valdymo sistemų ir prietaisų paskirtis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Motorinės transporto priemonės bendroji sandara • Motorinės transporto priemonės agregatai, pagrindinės sistemos, jų dalys • Motorinės transporto priemonės pagrindinių sistemų paskirtis ir veikimo principas • Kėbulo (kabinos) įrenginiai, prietaisai ir saugos priemonės • Stabdžių antiblokavimo sistemos (toliau – ABS) naudojimo taisyklės • Motorinės transporto priemonės sukabinimo sistemų rūšys, pagrindinės dalis ir veikimas, sujungimo įtaiso naudojimo ir kasdieninės priežiūros taisyklės
	1.2. Apibūdinti D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės eksploatacines medžiagas ir jų keitimo periodiškumą.	<p>Tema. Motorinės transporto priemonės dokumentacija</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dokumentai, privalomi eksploatuojant motorinę transporto priemonę • Dokumentai reikalingi vežant keleivius Lietuvos Respublikoje ir tarptautiniais maršrutais • Motorinės transporto priemonės instrukcija naudotojui • Motorinės transporto priemonės gamintojo techninės priežiūros instrukcija <p>Tema. Motorinės transporto priemonės priežiūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Motorinės transporto priemonės pagrindinių sistemų eksploatacija • Įrankiai ir įranga techninei motorinės transporto priemonės priežiūrai • Motorinės transporto priemonės naudojamos eksploatacinės medžiagos ir jų keitimo

		<p>periodiškumas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Motorinėje transporto priemonėje naudojami eksploataciniai skysčiai, jų parinkimas, keitimo periodiškumas • Padangų sandaros ypatumai, montavimas, teisingas naudojimas ir priežiūra • Padangų slėgis, jų keitimo vietomis tvarka ir periodiškumas • Motorinės transporto priemonės privalomoji techninė apžiūra, periodiškumas ir atsakomybė • Stabdžių įtaisai, greičio ribotuvų pagrindinės dalys, veikimo principas, naudojimo ir kasdieninės priežiūros taisyklės • Autonominio šildytuvo tikrinimas • Motorinės transporto priemonės parengimas vilkimui
	1.3. Apibūdinti D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės techninius gedimus, jų įtaką aplinkai ir saugiam eismui.	<p>Tema. D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės gedimai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ekologiškas ir ekonomiškas vairavimas, teršalų išmetimo normos, priešgaisrinė sauga • Vairuotojo pareigos, kai motorinė transporto priemonė neatitinka techninių reikalavimų • Motorinės transporto priemonės techninės eksploatacijos gedimų požymiai, jų nustatymo metodai • Gedimai, turintys įtakos aplinkai ir saugiam eismui • Motorinės transporto priemonės techniniai gedimai, dėl kurių yra draudžiamas eksploatavimas ir tolesnis važiavimas su ja • Techniškai netvarkingos motorinės transporto priemonės eksploatavimo įtaka saugiam eismui, aplinkai
2. Identifikuoti ir pašalinti motorinės transporto priemonės gedimus.	2.1. Apibūdinti D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės, atitinkančio EURO reikalavimus, pagrindines sistemas, prietaisus, jų charakteristikas ir veikimą	<p>Tema. Motorinės transporto priemonės gedimų identifikavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Motorinės transporto priemonės, atitinkančių EURO reikalavimus, agregatai ir sistemos • Informacinių motorinės transporto priemonės prietaisų, indikatorių (kontrolės prietaisų) paskirtis • Motorinės transporto priemonės, atitinkančių EURO reikalavimus, gedimų požymiai, turintys įtakos saugiam eismui ir aplinkai
	2.2. Apibūdinti D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės, atitinkančio EURO reikalavimus, techninius gedimus, jų įtaką aplinkai ir saugiam eismui	<p>Tema. Motorinės transporto priemonės mechaniniai gedimai, turintys didžiausią įtaką eismo saugumui ir aplinkai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vairas • Pakaba • Stabdžių sistema • Padangos

		<ul style="list-style-type: none"> • Žibintai • Reflektoriai ir sklaidytuvai • Posūkių rodikliai • Veidrodžiai • Priekinių stiklų valytuvai • Išmetamųjų dujų šalinimo sistema • Saugos diržų ir įspėjamojo garso signalas • Dažniausiai pasitaikantys motorinės transporto priemonės gedimai
	2.3. Pašalinti smulkius D ir DE kategorijų motorinės transporto priemonės gedimus.	<p>Tema. <i>Motorinės transporto priemonės gedimų šalinimas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Rato keitimas • Elektros prietaisų saugiklių, šviesos prietaisų lempučių keitimas • Stabdžių sistemos darbinio slėgio užtikrinimas
3. Vairuoti motorinę transporto priemonę.	3.1. Išmanyti kelių eismo taisykles ir kitus D ir DE kategorijų motorinių transporto priemonių vairavimą reglamentuojančius teisės aktus	<p>Tema. <i>Kelių eismo taisyklės</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kelio ženklai ir kelių ženklinimas • Eismo reguliavimo signalai • Manevravimo, sankryžų ir geležinkelio pervažų važiavimo taisyklės • Veiksmai, priverstinai sustojus geležinkelio pervažose • Keleivių išlaipinimo iš priverstinai sustojusios transporto priemonės ir atvažiuojančios bėginės transporto priemonės mašinistui duodamų stabdymo signalų taisyklės • Sustojimo ir stovėjimo draudimo vietos • Greičio apribojimai • Transporto priemonių vilkimo, krovinių (bagažo) ir keleivių vežimo taisyklės • Specialiųjų transporto priemonių eismo ypatumai • Transporto priemonių šviesos prietaisų naudojimo tamsiuoju paros metu ir esant blogam matomumui taisyklės, taip pat eismo ypatumai tokiomis sąlygomis • Eismo ypatumai automagistralėse, greitkeliuose, tuneliuose, gyvenamosiose zonose ir kiemuose <p>Tema. <i>Atsakomybės rūšys ir jų taikymas už KET, aplinkos apsaugos, darbų saugos, priešgaisrinių reikalavimų pažeidimus, korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Administraciniai nusižengimai, susiję su transportu • Administraciniai nusižengimai, susiję su aplinkos apsauga • Administraciniai nusižengimai, susiję su asmens darbo ir socialinėmis teisėmis • Atsakomybė už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas

		<p>Tema. Vairuotojo pareigos</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vairuotojo pareigos, jo budrumo ir dėmesio kitiems eismo dalyviams svarba • Psichofiziologinės vairuotojo būsenos (dėl alkoholio, narkotikų ir medikamentų poveikio, ligos, nuovargio, buities ir darbo sąlygų, emocijų) ir jų įtaka reakcijai ir dėmesiui, situacijos suvokimui, vertinimui ir optimalių sprendimų priėmimui <p>Tema. Eismo įvykių priežastys ir veiksmai jų metu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eismo įvykių priežastys, vairavimo rizikos veiksniai, susiję su meteorologinėmis sąlygomis, kelių tipais ir jų danga, paros laiku • Saugus atstumas iki priekyje važiuojančios transporto priemonės, sustojimo ir stabdymo kelias, išsilaikymas jame, esant įvairioms meteorologinėmis ir kelio sąlygoms • Specifiniai rizikos veiksniai, susiję su kitų eismo dalyvių menka patirtimi ir labiausiai pažeidžiamais eismo dalyviais: vaikais, pėsčiaisiais, dviratininkais ir neįgaliaisiais • Pavojai, susiję su įvairių transporto priemonių judėjimu, vairavimu ir stabdymu bei skirtingomis vairuotojų apžvalgos zonomis • Stabdymo kelio priklausomybė nuo važiuojančios transporto priemonės greičio, meteorologinių sąlygų, kelio dangos būklės • Priemonės, kurių turi imtis vairuotojas po eismo įvykio ar kito įvykio, įskaitant avarinius veiksmus (įspėjamųjų ženklų išdėstymas, avarinės šviesos signalizacijos įjungimas, keleivių išlaipinimas, pirmosios medicinos pagalbos suteikimas nukentėjusiesiems, gesintuvų naudojimas), teisingų ir išsamių duomenų (informacijos) apie eismo įvykį pateikimas skambinant bendruoju pagalbos telefonu 112 <p>Tema. Su D ir DE kategorijos motorine transporto priemone, kroviniumi ir keleiviais susiję saugos faktoriai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Garso ir avarinės šviesos signalizacijos • Taupus degalų, teršalų išmetimo ribojimo, saugo diržų, atramų galvai ir vaikų vežimo saugos reikmenų naudojimo taisyklės • Saugos priemonės nuimant ir keičiant ratus • Saugos faktoriai, susiję su kroviniumi pakrovimu, tvirtinimu, iškrovimu • Ekonominio transporto priemonių vairavimo pranašumai ir faktoriai, turintys įtakos ekonomiškam vairavimui, svarbiausios šio vairavimo taisyklės <p>Tema. D ir DE kategorijos motorinės transporto priemonės, krovinio ir keleivių draudimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Transporto priemonės, kroviniumi (bagažo) ir gyvybės draudimo tikslai • Draudimo rūšys ir rizikos grupės
--	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> • Privalomasis automobilių draudimas • KASKO draudimas • Vairuotojų ir keleivių draudimas • Krovinių (bagažo) draudimas <p>Tema. Vairavimo ir poilsio režimai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vairavimo (darbo) ir poilsio režimų reglamentavimas • Tachografų naudojimo taisyklės • Greičio ribotuvų naudojimo taisyklės <p>Tema. Krovinių (bagažo) pakrovimas, tvirtinimas ir iškrovimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Krovinių pakrovimo, tvirtinimo ir iškrovimo taisyklės • Krovimo įrangos saugaus naudojimo taisyklės • Atsakomybė už krovinių (bagažo) pakrovimą, pervežimą ir pristatymą pagal sutartas sąlygas
	3.2. Pasirengti saugiai vairuoti D ir DE kategorijos motorinę transporto priemonę	<p>Tema. D ir DE kategorijos motorinės transporto priemonės komplektiškumo ir techninės būklės patikrinimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Padangų, ratų, jų tvirtinimo, vairo, stabdžių (įskaitant ABS), skysčių (variklio alyvos, aušinimo, ploviklio), žibintų, posūkių signalų, garso signalo; priekinio stiklo, langų ir valytuvų būklė • Prietaisų skydelyje esančių kontrolės ir matavimo prietaisų rodmenys • Tachografo tvarkingumas • Oro slėgio, oro balionų, pakabos patikrinimas <p>Tema. Vežamo krovinio saugos faktorių patikrinimas (tik DE kategorijai)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kėbulas, bortai, krovinio skyriaus durelės, užraktai • Krovinio tinkamas pakrovimas ir pritvirtinimas • Transporto priemonių sukabinimo įtaiso, stabdžių ir elektros jungties patikrinimas <p>Tema. Transporto priemonės saugos priemonių patikrinimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kėbulo įranga, avariniais išėjimais ir jų naudojimas • Pirmosios medicinos pagalbos priemonės, gesintuvai ir jų naudojimas <p>Tema. Taisyklingas įsėdimas į D ir DE kategorijos motorinę transporto priemonę</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tinkamos sėdynės, saugos diržų ir atramos galvai (jei yra) padėties suregulavimas • Galinio vaizdo veidrodėlių suregulavimas
	3.3. Atlikti manevravimo veiksmus specialioje aikštelėje,	<p>Tema. Manevravimas D ir DE kategorijos motorine transporto priemone specialioje aikštelėje</p>

	laikantis eismo saugumo reikalavimų.	<ul style="list-style-type: none"> • Važiavimas atbulomis, neišvažiuojant iš eismo juostos • Apsisukimas riboto pločio juostoje, naudojant atbulinę eiga • Važiavimas riboto pločio juosta, turinčia 90° posūkį į kairę arba į dešinę, priekine ir atbuline eigomis • Transporto priemonės pastatymas į stovėjimo vietą atbuline eiga lygioje vietoje prie važiuojamosios dalies krašto (šaligatvio) lygiagrečiai (tarp stovinių įsivaizduojamų transporto priemonių), paliekant reikiamą tarpą • Važiavimas 30–40 km/h greičiu ir tikslus sustojimas nurodytoje vietoje • Pajudėjimas iš vietos įkalnėje • Transporto priemonės taisyklingas pastatymas sustojimo vietoje (stotelėje), kad keleiviai būtų saugiai įlaipinti ar išlaipinti • Priekabos prikabinimas ir atkabinimas arba atkabinimas ir prikabinimas, esant velkančiajai DE kategorijos transporto priemonei ir priekabai ne vienoje tiesėje • DE kategorijos transporto priemonės važiavimas atbulomis, neišvažiuojant iš eismo juostos ir persirikiuojant į gretimą juostą (dešinę ar kairę)
	3.4. Vairuoti D ir DE kategorijos motorinę transporto priemonę realiomis eismo sąlygomis.	<p>Tema. D ir DE kategorijos motorinės transporto priemonės vairavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saugus ir ekonomišką vairavimą įprastinėmis eismo sąlygomis • Pajudėjimas po sustojimo aikštelėse, keliuose, išvažiavimas (pasukimas) iš kelio į kitą kelią (aikštelę) • Važiavimas tiesiais keliais, prasilenkimas su priešais važiuojančiomis transporto priemonėmis normaliomis ir riboto pločio sąlygomis • Važiavimas vingiuotais keliais • Privažiavimas prie sankryžų, jų kirtimas; posūkis į dešinę, kairę, apsisukimas • Persirikiavimas eismo juostose • Įvažiavimas (išvažiavimas) į (iš) kelius (kelių), turinčius (turinčių) greitėjimo (lėtėjimo) juostas • Lenkimas, pralenkimas, apvažiavimas kitų transporto priemonių ar važiavimas šalia jų • Važiavimas keliuose, turinčiuose sankryžas, kuriose eismas vyksta ratu, geležinkelio pervažas, maršrutinio transporto stoteles, pėsčiųjų perėjas, ilgas įkalnes (nuokalnes) • Taisyklingas sustojimas (stovėjimas), išlipimas iš transporto priemonės • Saugus vairavimas tamsiuoju paros metu ir esant blogam matomumui <p>Tema. Rizikos veiksniai vairuojant transporto priemonę</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lauko kliūtis, susiję su transporto priemonės matmenimis

	<ul style="list-style-type: none"> • Rizikos veiksniai, susiję su pavojingomis (slidesnėmis) važiuojamosios dalies vietomis (kanalizacijos dangčiais, horizontaliuoju kelių ženkliniu, važiavimu slidžiais viadukais, tuneliais, geležinkelių pervažomis arba stabdymu slidžioje nuokalnėje prieš sankryžą, geležinkelio pervažą, pėsčiųjų perėją ir pan.) <p>Tema. Maršruto planavimas ir parinkimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kelių žemėlapių ir atlasų skaitymas (mastelis, sutartiniai ženklai, geografinis tinklas ir geografinės koordinatės) • Elektroninių navigacijos sistemų naudojimas
Mokymosi pasiekimų vertinimo kriterijai	<p>Nurodyta D, DE kategorijos motorinės transporto priemonės paskirtis, didžiausia leidžiamoji masė, apibūdintas jos naudojimas. Įvardinti D, DE kategorijos motorinės transporto priemonės agregatai, valdymo sistemos ir pritaisai, nurodyta jų paskirtis, apibūdinti veikimo principai. Įvardinti dokumentai, kurie yra reikalingi eksploatuojant D, DE kategorijos motorinę transporto priemonę. Apibūdinta pagrindinių sistemų eksploatacija, nurodytos eksploatacinės medžiagos, jų keitimo periodiškumas, eksploataciniai skysčiai, jų parinkimas ir keitimo periodiškumas. Įvardintas D, DE kategorijos motorinės transporto priemonės techninės apžiūros periodiškumas, atsakomybė už techniškai netvarkingos motorinės transporto priemonės eksploatavimą. Nurodyti transporto priemonių mechaniniai gedimai, turintys didžiausios įtakos eismo saugumui ir aplinkai, apibūdinti vairuotojo veiksmai nustačius (pastebėjus) gedimą. Pademonstruotos kelių eismo taisyklių žinios. Apibūdintos vairuotojo pareigos, jo budrumo ir dėmesio kelių eismo dalyviams svarba, psichofiziologinės būsenos įtaka reakcijai ir dėmesiui, situacijos suvokimui, vertinimui ir optimalių sprendimų priėmimui. Nurodytos eismo įvykių priežastys, vairavimo rizikos veiksniai, susiję su meteorologinėmis sąlygomis, kelių tipais ir jų danga, paros laiku ir pan. Įvardinti su D, DE kategorijos motorine transporto priemone, kroviniu (bagažo) ir keleiviais susiję saugos faktoriai, draudimo tikslai, rūšys ir rizikos grupės. Pademonstruotas tinkamas pasirengimas saugiai vairuoti D, DE kategorijos motorinę transporto priemonę. Laikantis saugumo reikalavimų atlikti nurodyti manevravimo veiksmai specialioje aikštelėje. Pademonstruotas saugus ir ekonomišką vairavimą realiomis eismo sąlygomis. Pasinaudojus žemėlapiiais, atlasais ar navigacijos sistemomis suplanuotas optimalus maršrutas. Tachografas paruoštas važiavimui, atspausdintas techninių duomenų spaudinys.</p>
Reikalavimai mokymui skirtiems metodiniams ir materialiesiems ištekliams	<p><i>Mokymo(si) medžiaga:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vadovėliai ir kita mokomoji medžiaga • Teisės aktai, reglamentuojantys transporto priemonių vairavimą • Tarptautiniai ir Lietuvos Respublikos teisės aktai, susiję su kelių eismu ir transporto priemonių naudojimu • Kelių eismo taisyklės • Transporto priemonių keleiviams vežti gamintojų naudotojo vadovai ir instrukcijos <p><i>Mokymo(si) priemonės:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Visų kelio ženklų su magnetiniais laikikliais stendas arba atitinkama vaizdinė medžiaga skirta demonstruoti techninėmis priemonėmis • Eismo reguliavimo priemonės (visų tipų veikiančių šviesoforų modeliai, reguliuotojo signalų schemas) arba atitinkama vaizdinė

	<p>medžiaga skirta demonstruoti techninėmis priemonėmis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ketursėlių ir žiedo tipo sankryžų maketai ir įvairių transporto priemonių modeliai važiavimo per sankryžas tvarkai demonstruoti. Važiavimo per kitas sankryžas (įskaitant sankryžas, kur kertasi keliai su keliomis eismo juostomis, yra skiriamoji juosta ar pan.) tvarkai demonstruoti gali būti naudojamos sankryžos, kurios techninėmis priemonėmis ir skaidrėmis demonstruojamos ant magnetinės lentos arba atitinkama vaizdinė medžiaga skirta demonstruoti techninėmis priemonėmis • Kita vaizdinė medžiaga (įskaitant literatūrą, teisės aktus, grafikus, schemas, pavojingas situacijas iliustruojančius pavyzdžius ir pan.) pagal modulio turinį (temas) • Skaitmeninio tachografo veikimo stendas arba kompiuterinė programa • Kelių žemėlapiai, atlasai • Maršruto planavimo kompiuterinė programa • Elektroninė navigacijos sistema • Demonstruojama vaizdinė medžiaga turi būti tokio dydžio ir kokybės, kad gerai būtų matoma iš bet kurios mokinio sėdimos vietos. Vaizdinė medžiaga turi būti aiški, lengvai suprantama, be nereikalingų detalių ir klaidų.
<p>Reikalavimai teorinio ir praktinio mokymo vietai</p>	<p>Klasė ar kita mokymui pritaikyta patalpa su techninėmis priemonėmis (kompiuteriu, vaizdo projektoriumi) mokymo(si) medžiagai pateikti. Mokymo patalpos įrengimas, apšvietimas, šildymas ir vėdinimas turi atitikti Lietuvos higienos normoje HN 102:2011 „Įstaiga, vykdanči formalią profesinio mokymo programą. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtintoje Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. balandžio 7 d. įsakymu Nr. V-326 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 102:2011 „Įstaiga, vykdanči formalią profesinio mokymo programą. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“, mokymo klasėms taikomus reikalavimus. Vienu metu mokymo patalpoje gali būti mokoma tik tiek mokinių, kiek įrengta darbo vietų, tačiau ne daugiau kaip 30 mokinių.</p> <p>Praktinio mokymo vieta, aprūpinta D, DE kategorijos transporto priemone. Vairavimo mokymo aikštelė.</p> <p>D ir DE kategorijos motorinė transporto priemonė, kuri turi: 1) būti su papildoma valdymo įranga vairavimo instruktoriui, kaip nustatyta Mokomųjų transporto priemonių reikalavimuose, patvirtintuose Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos viršininko 2003 m. rugsėjo 10 d. įsakymu Nr. 2B-293 „Dėl Mokomųjų transporto priemonių reikalavimų patvirtinimo“; jei transporto priemonė su automatine pavarų dėže, ji turi turėti papildomą stabdžio pedalą ir pedalą, leidžiantį vairavimo instruktoriui sumažinti variklio sūkius iki mažiausių nepriklausomai nuo mokinio veiksmų; 2) būti paženklintos Kelių eismo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. 1950 „Dėl Kelių eismo taisyklių patvirtinimo“, nustatytais skiriamaisiais ženklais; tokie ženklai apšviečiami iš vidaus, papildomai įrengiami ant automobilio stogo (kabinos); mokant vairuoti, skiriamąjį ženklo apšvietimas turi būti įjungtas; 3) būti techniškai tvarkingos, sukomplektuotos pagal nustatytus reikalavimus; 4) būti naudojamos tik mokymo tikslams (mokymo metu); 5) atitikti Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nustatytus reikalavimus transporto priemonėms, naudojamoms per praktinio vairavimo egzaminą; 6) turėti įrangą mokinių praktinio vairavimo įgūdžių galutinės įskaitos vaizdo ir garso įrašams daryti ir saugoti.</p> <p>Vairavimo mokymo aikštelė, kuri turi estetiškai atrodyti (būti tvarkinga, švari, ženklavimo linijos turi būti aiškiai matomos, mokant žiemą turi būti nuvalytas sniegas) ir turi būti įrengta pagal Vairavimo mokymo aikštelių ploto ir jų pralaidumo, mokymo elementų</p>

	<p>įrengimo reikalavimus, patvirtintus Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos viršininko 2014 m. balandžio 30 d. įsakymu Nr. 2B-85 „Dėl Reikalavimų vairavimo mokykloms aprašo patvirtinimo“. Vairavimo mokymo aikštelėje turi būti įrengti šie mokymo elementai: 1) transporto priemonių stovėjimo vieta (atlikti transporto priemonės techninį komplektiškumo ir tvarkingumo patikrinimą, pasirengti vairavimo mokymui, susipažinti su transporto priemonės valdymo prietaisais); 2) „uždaras“ kelias (maršrutas) (išmokti perjunginėti pavaras ir naudotis pedalais); 3) įkalnė (nuokalnė) (galima panaudoti natūralų vietovės reljefą). Įkalnės pakilimas ir nuokalnės nuolydis turi būti 6–15 %, ilgis toks, kad sustojusi motorinė transporto priemonė būtų įkalnėje (nuokalnėje), o po sustojimo įkalnėje (nuokalnėje) būtų galima netrukdomai toliau važiuoti į priekį; 4) riboto pločio juosta su 90° posūkiu į kairę ir (ar) dešinę; 5) ribotas plotis apsisukti; 6) stotelė (su įvažiavimu, jam įrengti naudojami borteliai). Aikštelės plotas turi būti ne mažesnis kaip 3 500 m² - D transporto priemonių kategorijų grupei ir 4 000 m² - DE transporto priemonių kategorijų grupei. Aikštelė turi būti padengta asfalto ar betono danga, be duobių.</p>
Reikalavimai mokytojų dalykiniam pasirengimui (dalykinei kvalifikacijai)	<p>Modulį gali vesti mokytojas, turintis:</p> <p>1) Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme ir Reikalavimų mokytojų kvalifikacijai apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugpjūčio 29 d. įsakymu Nr. V-774 „Dėl Reikalavimų mokytojų kvalifikacijai aprašo patvirtinimo“, nustatytą išsilavinimą ir kvalifikaciją;</p> <p>2) Valstybinės kelių transporto inspekcijos (Lietuvos transporto saugos administracijos) prie Susisiekimo ministerijos nustatyta tvarka suteiktą teisę dirbti vairuotojų mokytoju ir (arba) vairavimo instruktoriumi.</p>

Modulio pavadinimas – „Keleivių vežimas komerciniais tikslais (95 kodas, asmenims sulaukusiams 21 metų amžiaus)“

Valstybinis kodas	310410025	
Modulio LTKS lygis	III	
Apimtis mokymosi kreditais	10	
Kompetencijos	Mokymosi rezultatai	Rekomenduojamas turinys mokymosi rezultatams pasiekti
1. Vairuoti motorinę transporto priemonę keleiviams vežti komerciniais tikslais saugiai, tausojant aplinką ir esant įvairioms eismo sąlygoms.	1.1. Apibūdinti D ir DE kategorijos motorinės transporto priemonės kinematinės grandinės ir valdymo sistemas, jų charakteristikas ir veikimą.	<p>Tema. <i>Motorinės transporto priemonės kinematinų grandinių charakteristikos</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Transporto priemonių kinematinės grandinės • Keturtakčio variklio darbo principas ir P-V diagrama • Variklių išorinė greičio charakteristika, sukimo momento, galios samprata, jų tarpusavio ryšys • Variklio galia ir eismo sauga • Variklio pripildymo koeficiento samprata, variklio galios didinimo būdai • Optimalūs sūkliai ir degalų sąnaudos • Pavaros perdavimo skaičius, pavarų tipai • Sankaba, pavarų dėžės, jų tipai, pavarų perdavimo skaičiai, pagrindinė pavara, diferencialas

		<p>Tema. Motorinės transporto priemonės valdymo sistemos, jų charakteristikos ir veikimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Transporto priemonės valdymo sistemos • Hidraulinė stabdžių sistema, pagrindiniai mazgai ir jų veikimo principas • Pneumatinės stabdžių sistema, pagrindiniai mazgai ir jų veikimo principas • Stabdymas varikliu, išmetamųjų dujų stabdžio, variklio hidraulinio stabdžio, retarderio veikimo principas • Papildomų stabdymo sistemų naudojimo ypatumai, jų efektyvumas, stabdymas nuokalnėse. Darbinio stabdžio ir papildomų stabdymo sistemų kombinuotas naudojimas. Padangos, jų nusidėvėjimo reikšmė saugai • Automobilio traukos jėga. Automobilio galios balansas • Geresnis pavarų ir transporto priemonės inercijos naudojimas. Automobilio traukos dinamika, dinaminis įkalnių pasipriešinimo įveikimas • Automobilio stabdymo dinamika. (jėgos, veikiančios stabdant, stabdymo dinamikos rodikliai, jėgų pasiskirstymas priekinei ir galinei ašims) • Automobilio šoninio slydimo ir virtimo kritinis greitis. ABS ir kitų saugaus vairavimo pagalbinių sistemų veikimas • Veiksmai, sugedus transporto priemonei <p>Tema. Ekologiškas (ekonomiškas) motorinės transporto priemonės vairavimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Santykinių efektyviųjų degalų sąnaudų samprata, charakteristikos • Variklio optimalus sukimo momento išnaudojimas, bėgėjimasis, teisingai pasirenkant pavaras, tolygaus greičio palaikymo režimas • Pavarų optimalaus pasirinkimo specifika prieš įkalnę, įkalnėje, prieš nuokalnę, nuokalnėje • Automobilio inercijos išnaudojimas, aplinkos veiksnių prognozavimas • Oro pasipriešinimo koeficientas, pasipriešinimo riedėjimui, oro pasipriešinimo jėga, greičio įtaka pasipriešinimo jėgoms, techninės priemonės šias jėgas mažinti. Oro slėgio reikšmė padangose • Išmetamųjų dujų toksiškumas, Euro 3, 4, 5, 6 standartų reikalavimai • Kietųjų dalelių filtrai, EGR vožtuvo sistema, atrankinė katalitinė redukcija, karbamido tirpalai • Automobilinių variklių degalų cheminė, frakcinė ir elementinė sudėtis. Biodegalai. Priedai degalams
	1.2. Paaiškinti su kelių transportu susijusių teisės aktų reikalavimus,	<p>Tema. Su kelių transportu susijusių teisės aktų reikalavimai ir taikymas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reglamentų (EB) Nr. 561/2006, (EEB) Nr. 3821/85 ir AETR nuostatos

<p>jų taikymą, baudas už jų nuostatų nesilaikymą.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Reglamente (EB) Nr. 561/2006 numatytos išimtys ir pasikeitimai lyginant su reglamentu (EEB) Nr. 3821/85 • Baudos už tachografo nenaudojimą ir jo rodmenų klastojimą • Vairuotojų teisės ir pareigos susietos su kelių transportu • Reikalavimai vairuotojo pradinei kvalifikacijai ir kvalifikacijos tobulinimui
<p>1.3. Paaiškinti riziką, kylančią dėl vairuotojo darbo sąlygų, nelaimingų atsitikimų bei materialinių ir finansinių pasekmių.</p>	<p>Tema. Rizika, nelaimingi atsitikimai, materialinės ir finansinės pasekmės</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rizika, kurią kelia eismas. • Kaimyninių valstybių Kelių eismo taisyklių ypatumai • Kelių eismo nelaimių priežastys • Nelaimingi atsitikimai, kurių gali ištikti kelių transporto sektoriuje, materialinės ir finansinės pasekmės <p>Tema. Rizika, kylanti dėl vairuotojo darbo sąlygų</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rizika, kurią gali sukelti vairuotojo darbo sąlygos, netinkami judesiai ir neteisingos sėdėsenos padėtys • Rizika, kuria gali sukelti netinkamas transporto priemonės pakrovimas ir iškrovimas <p>Tema. Vairuotojo vaidmuo vežėjo reputacijai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reikalavimai vairuotojo elgesiui dėl vežėjo reputacijos • Vairuotojo teikiamų paslaugų svarba vežėjui • Vairuotojo vaidmuo žmonėms, su kuriais tenka bendrauti • Techninė transporto priemonės priežiūra • Darbo organizavimas, komercinės ir finansinės netinkamų veiksmų pasekmės
<p>1.4. Imtis atitinkamų veiksmų susidarius avarinei situacijai.</p>	<p>Tema. Avarinių situacijų įvertinimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Avarinės situacijos įvertinimas ir elgesys • Pagalbos iškvietimas, pirmosios pagalbos suteikimas nukentėjusiesiems • Veiksmai kilus gaisrui, atsakymas į smurtą • Avarijos ataskaitų rengimas
<p>1.5. Vairuoti motorinę transporto priemonę keleiviams vežti skirtingomis eismo sąlygomis.</p>	<p>Tema. Praktinis mokymas specialioje aikštelėje</p> <ul style="list-style-type: none"> • Taisyklingas įsėdimas į transporto priemonę • Valdymo mechanizmų, signalizacijos, kontrolės, informacijos ir matavimo prietaisų išdėstymas, paskirtis, naudojimas, rodmenų suvokimas • Tachografo paruošimas darbui • Variklio užvedimas, pajudėjimas, važiavimo pradžia, pavarų perjungimas, stabdymas, sustabdymas nustatytoje vietoje

		<ul style="list-style-type: none"> • Transporto priemonės taisiklingas pastatymas keleiviams įlaipinti (išlaipinti) ir bagažui pakrauti (iškrauti) • Važiavimas tiesiai ant sausos ir slidžios dangos • Stabdymas ant slidžios dangos, apvažiuojant kliūtį • Stabdymas važiuojant vienos pusės ratais ant slidžios dangos, kitos pusės – ant sausos • Transporto priemonės valdymas atsiradus šoniniam slydimui • Pajudėjimas įkalnėje su sausa ir slidžia danga • Važiavimas nuokalne ir posūkyje su sausa ir slidžia danga • Stabdymas nuokalnėje su sausa ir slidžia danga <p>Tema. Praktinis mokymas keliuose</p> <ul style="list-style-type: none"> • Racionalus ir ekonomišką transporto priemonės vairavimas dieną ir tamsiu paros metu (pagal galimybes) negyvenvietėje, keliuose su įkalnėmis ir nuokalnėmis, viena ir keliomis eismo juostomis važiavimo kryptimi, staigiais posūkiiais, skirtingomis kelio dangomis • Racionalus ir ekonomišką transporto priemonės vairavimas dieną ir tamsiu paros metu (pagal galimybes) gyvenvietėje, kurioje yra įkalnės ir nuokalnės, viena ir kelios eismo juostos važiavimo kryptimi ir neintensyvus eismas • Racionalus ir ekonomišką transporto priemonės vairavimas, vadovaujantis navigacijos prietaisu, dieną ir tamsiu paros metu (pagal galimybes) gyvenvietėje, kurioje yra įkalnės ir nuokalnės, viena ir kelios eismo juostos važiavimo kryptimi, nereguliuojamos ir reguliuojamos sankryžos, nuvykstant į du ar daugiau nurodytus punktus
2. Saugiai laipinti keleivius, užtikrinti keleivių saugumą ir patogumą vežant.	2.1. Apibūdinti keleivių įlaipinimo ir susodinimo organizavimą.	<p>Tema. Keleivių įlaipinimas ir susodinimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vairuotojo bendravimo su keliaviais kultūra (etiketas) • Tam tikrų keleivių grupių (neįgaliųjų, vaikų) vežimas • Transporto priemonės pastatymas keleiviams įlaipinti (išlaipinti) • Keleivių įlaipinimas, susodinimas, patogumo ir saugos užtikrinimas
	2.2. Apibūdinti saugaus keleivių ir bagažo vežimą.	<p>Tema. Keleivių, bagažo vežimas ir sauga</p> <ul style="list-style-type: none"> • Naudojama saugos įranga • Naudojimas infrastruktūros įrenginiais • Bagažo vežimas • Transporto priemonių išsidėstymas kelyje • Saugaus vairavimo derinimas su kitomis vairuotojo funkcijomis
3. Pakrauti transporto priemonę deramai laikantis	3.1. Įvertinti transporto priemonės apkrovas, jų įtaką saugiam	<p>Tema. Motorinę transporto priemonės veikiančios jėgos</p> <ul style="list-style-type: none"> • Transporto priemonės veikiančios jėgos

saugos ir tinkamo transporto priemonės naudojimo taisyklių.	keleivių vežimui.	<ul style="list-style-type: none"> • Skersiniai ir išilginiai transporto priemonės svyravimai ir jų reguliavimas, tolygus stabdymas • Pavarų naudojimas atsižvelgiant į transporto priemonės apkrovą ir kelio profilį
	3.2. Apskaičiuoti ašių apkrovas.	<p>Tema. <i>Ašių apkrovų apskaičiavimas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Transporto priemonės ašių apkrovų apskaičiavimas • Apkrovų pasiskirstymas ir pasekmės dėl per didelės apkrovos • Transporto priemonės stovumas ir svorio centras
4. Planuoti ir vykdyti keleivių vežimo veiklą.	4.1. Išmanyti keleivių vežimą reglamentuojančius teisės aktus ir dokumentus.	<p>Tema. <i>Keleivių vežimą reglamentuojantys teisės aktai</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Keleivių vežimą reglamentuojantys teisės aktai • Su vežėjo ir vairuotojo atsakomybe susiję teisės aktai • Specialiųjų keleivių grupių vežimo ypatybės • Valstybių sienų kirtimo tvarka, reikalinga dokumentacija
	4.2. Apibūdinti kelio galimiems nusikaltimams užkirtimą.	<p>Tema. <i>Kelio galimiems nusikaltimams užkirtimas ir prevencinės priemonės</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nusikalstamumo, nelegalių migrantų ir kontrabandinių prekių vežimo užkirtimas, prevencinės priemonės, pasekmės vairuotojui ir vežėjui • Vežėjo ir vairuotojo atsakomybę reglamentuojantys teisės aktai ne EB šalyse
	4.3. Apibūdinti vairavimo ir poilsio režimo reikalavimus.	<p>Tema. <i>Fizinės ir psichinės sveikatos svarbos supratimas</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vairuotojo darbo psichofiziologija ir profesinis patikimumas • Fizinį ir psichinį gebėjimų svarba, sveika ir subalansuota mityba • Infekcinės ligos ir apsauga nuo jų • Alkoholio, narkotikų ar kitų psichotropinių medžiagų poveikis • Nuovargio ir streso požymiai
	4.4. Apibūdinti keleivių vežimo kelių transportu ekonominius ypatumus ir rinką	<p>Tema. <i>Keleivių vežimo kelių transportu ekonominiai ypatumai ir rinka</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Įmonių, vežančių keleivius kelių transportu, pagrindinių tipų struktūra • Keleivių vežėjų veiklos organizavimas • Keleivių vežimas vidaus ir tarptautiniais maršrutais • Naudojami dokumentai, jų pildymas ir naudojimas • Keleivių vežimo kelių transportu ekonominiai ypatumai • Keleivių vežimo rizika • Keleivių vežimo kelių transportu palyginimas su jų vežimu kitomis transporto rūšimis (geležinkelių transportu, lengvaisiais automobiliais) • Kelių naudotojų mokesčiai • Keleivių vežimas už atlygį ar už savo sąskaita

		<ul style="list-style-type: none"> • Kasos aparatai ir jų eksploatacija • Transporto lengvatos keleiviniame kelių transporte ir jų tarifai • Keleivių vežimo sektoriaus pokyčiai (paslaugų įvairovė, vežimo sutarčių sudarymas)
	4.5. Paruošti motorinę transporto priemonę perdavimui kitam vairuotojui.	<p>Tema. <i>Motorinės transporto priemonės perdavimas kitam vairuotojui</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Motorinės transporto priemonės perdavimo-priėmimo tvarka • Motorinės transporto priemonės paruošimas perdavimui: techninės būklės įvertinimas, sutvarkymas, išvalymas • Motorinės transporto priemonės perdavimo-priėmimo aktų pildymas
Mokymosi pasiekimų vertinimo kriterijai	<p>Apibūdintos D ir DE kategorijos motorinės transporto priemonės kinematinės grandinės ir valdymo sistemos, jų charakteristikos ir veikimas. Paaiškinti su kelių transportu susiję teisės aktų reikalavimai, jų taikymas, baudos už jų nuostatų nesilaikymą. Paaiškinta rizika, kylanti dėl vairuotojo darbo sąlygų, nelaimingų atsitikimų bei materialinių ir finansinių pasekmių. Pademonstruoti atitinkami veiksmai susidarius avarinei situacijai. Pademonstruotas D ir DE kategorijos motorinės transporto priemonės vairavimas keleiviams vežti skirtingomis eismo sąlygomis. Apibūdintas keleivių įlaipinimo ir susodinimo organizavimas. Apibūdintas saugaus keleivių ir bagažo vežimas. Įvertintos transporto priemonės apkrovos, jų įtaka saugiam keleivių vežimui. Apskaičiuotos ašių apkrovos. Pademonstruotos keleivių vežimą reglamentuojančių teisės aktų ir dokumentų žinojimas. Apibūdintas kelias galimiems nusikaltimams užkirtimas. Apibūdinti vairavimo ir poilsio režimo reikalavimai. Apibūdinti krovinių vežimo kelių transportu ekonominiai ypatumai ir rinka. Paruošta motorinė transporto priemonė perdavimui kitam vairuotojui.</p>	
Reikalavimai mokymui skirtiems metodiniams ir materialiesiems ištekliams	<p><i>Mokymo(si) medžiaga:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Motorinių transporto priemonių keleiviams vežti vairuotojo modulinė profesinio mokymo programa • Testas turimiems gebėjimams vertinti • Vadovėliai ir kita mokomoji medžiaga • Teisės aktai, reglamentuojantys transporto priemonių vairavimą • Autobusų stočių veiklos nuostatai • Bendrosios gaisrinės saugos taisyklės. • Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/59/EB;(OL L 226, 10/09/2003). • Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas EB Nr.561/2006. (OL L 207, 11/04/2006). • Europos šalių susitarimas dėl kelių transporto priemonių ekipažų, važinėjančių tarptautiniais maršrutais, darbo (AETR) • Keleiviniame kelių transporte naudojamų bilietų ūkio taisyklės • Keleivių ir bagažo vežimo kelių transportu taisyklės • Kelionės lapų vežti keleivius tarptautinio susisiekimo kelių transporto maršrutais išdavimo, naudojimo ir apskaitos taisykli • Leidimų vežti keleivius reguliaraus susisiekimo kelių transporto maršrutais išdavimo taisyklės • Lietuvos Respublikos administracinių teisų pažeidimų kodeksas. • Lietuvos Respublikos darbo kodeksas. 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas. • Lietuvos Respublikos kelių transporto kodeksas. • Lietuvos Respublikos muitinės kodeksas. • Lietuvos Respublikos transporto veiklos pagrindų įstatymas. • Prekių deklaravimo ir muitinio tikrinimo nuostatai. • Reglamentas (EB) Nr.432/2004. • Reglamentas (EB) Nr.1360/2002. • Reglamentas (EEB) Nr.3821/85, Priedas IB. • Susitarimas dėl tarptautinių keleivių vežimo nemaršrutiniais tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais (ASOR) • Susitarimas dėl tarptautinio nemaršrutinio keleivių vežimo tarpmiestiniais ir miesto autobusais (INTERBUS) <p><i>Mokymo(si) priemonės:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Keleivių vežimo dokumentų blankų kopijos • Skaitmeninio tachografo veikimo standas arba kompiuterinė programa
Reikalavimai teorinio ir praktinio mokymo vietai	<p>Klasė ar kita mokymuisi pritaikyta patalpa su techninėmis priemonėmis (kompiuteriu, vaizdo projektoriumi) mokymo(si) medžiagai pateikti.</p> <p>Praktinio mokymo vieta, aprūpinta kompiuteriais praktiniams darbams atlikti, kasos aparatais ir bilietų gesinimo prietaisais, D kategorijos automobiliais ir/arba DE kategorijos junginiais, paruoštais keleivių vežimui, priešgaisrinės saugos, pirmosios medicininės pagalbos priemonėmis ir higienos įgūdžių mokymo vaizdinėmis priemonėmis, navigacijos įrenginiais.</p> <p>Specialia praktinio mokymo aikštele, individualiam praktinio vairavimo mokymo kursui, su vieta transporto priemonių apžiūrai ir šie specialūs elementai (trasos, zonos), prie kurių turi būti užtikrintas saugus privažiavimas ir nuvažiavimas: keleivių išlaipinimo-įlaipinimo bei bagažo pakrovimo vietos: šios vietos turi būti įrengtos taip, kad autobusą taisyklingai būtų galima pastatyti šonu (įvažiuojant į pagal reikalavimus įrengtą autobusų stotelę) ir priekiu (įvažiuojant į autobusų stoties įvažį) taisyklingam keleivių laipinimui bei keleivių bagažo krovimui; nuokalnė (įkalnė) su „U“ formos posūkiu nuokalnės pabaigoje. Šio elemento slidus vientisas paviršius, pagamintas dervos pagrindu, kuris nuolat drėkinamas vandeniu, kad susidarytų slidži danga, turi būti ne mažesnis kaip 80 m ilgio ir ne mažesnis kaip 8 m pločio, kurio nuolydis yra ne mažesnis kaip 6%, su avarine zona. Avarinės zonos dydis turi būti ne mažesnis kaip 10 m išorinėje posūkio pusėje, 4 m vidinėje posūkio pusėje ir ne mažesnis kaip 30 m ilgio trasos pabaigoje. Šis elementas taikomas transporto priemonių vairuotojų praktinio vairavimo gebėjimų (stabdymas važiuojant nuokalne, taisyklingas posūkių su slidžia danga pravažiavimas, važiavimo pradžia įkalnėje ir pan.) tobulinimui. asfaltuota dinamine zona su nuolatine slydimo trasa. Asfaltuota dinaminė zona turi būti ne mažiau kaip 150 m ilgio ir ne mažiau kaip 20 m pločio įskaitant avarines zonas. Nuolatinė slydimo trasa (vientisas paviršius, pagamintas dervos pagrindu) turi būti ne mažiau kaip 50 m ilgio, ne mažiau kaip 5 m pločio ir įrengta taip, kad iš kiekvieno nuolatinės slydimo trasos šono liktų ne mažiau kaip 5 m asfaltuotos dinaminės zonos. Asfaltuota dinaminė zona su nuolatine slydimo trasa yra skirta automobilių valdymo įgūdžiams įgyti ar tobulinti. Vairuotojas šioje zonoje gali atlikti įvairius stabdymo pratimus, esant įvairiems transporto priemonės greičiams, taip pat įrodant vairuotojui transporto priemonės greičio įtaką stabdymui ir transporto priemonės valdymui esant įvairioms kliūtims, skirtingai kelio</p>

	dangai. Asfaltuotos dinaminės zonos su nuolatine slydimo trasa nuolydis gali būti ne didesnis kaip 2%. Nuolatinės slydimo trasos paviršius privalo būti specialiai paruoštas ir nuolat drėkinamas vandeniu ir būti toks, kad susidarytų slidi danga, kuria važiuojant galima sudaryti ekstremalias vairavimo situacijas. Individualus praktinio vairavimo mokymo kursas, vykdomas specialioje aikštelėje arba naudojant specialų treniruoklį.
Reikalavimai mokytojų dalykiniam pasirengimui (dalykinei kvalifikacijai)	Modulį gali vesti mokytojas, turintis: 1) Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme ir Reikalavimų mokytojų kvalifikacijai apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugpjūčio 29 d. įsakymu Nr. V-774 „Dėl Reikalavimų mokytojų kvalifikacijai aprašo patvirtinimo“, nustatytą išsilavinimą ir kvalifikaciją; 2) profesijos mokytojams, vykdančioms praktinį mokymą - Valstybinės kelių transporto inspekcijos (Lietuvos transporto saugos administracijos) prie Susisiekimo ministerijos nustatyta tvarka suteiktą teisę dirbti vairuotojų mokytoju ir (arba) vairavimo instruktoriumi; 3) motorinių transporto priemonių keleiviams vežti vairuotojo ar lygiavertę kvalifikaciją (išsilavinimą) arba ne mažesnę kaip 3 metų susijusio su kelių transportu ar vairuotojų mokymu profesinės veiklos patirtį.

6.4. BAIGIAMASIS MODULIS

Modulio pavadinimas – „Įvadas į darbo rinką“

Valstybinis kodas	3000002
Modulio LTKS lygis	III
Apimtis mokymosi kreditais	5
Kompetencijos	Mokymosi rezultatai
1. Formuoti darbinius įgūdžius realioje darbo vietoje.	1.1. Susipažinti su būsimo darbo specifiška ir darbo vieta. 1.2. Įvardyti asmenines integracijos į darbo rinką galimybes. 1.3. Demonstruoti realioje darbo vietoje įgytas kompetencijas.
Mokymosi pasiekimų vertinimo kriterijai	Siūlomas baigiamojo modulio vertinimas – <i>atlikta (neatlikta)</i> .
Reikalavimai mokymui skirtiems metodiniams ir materialiesiems ištekliams	Nėra.
Reikalavimai teorinio ir praktinio mokymo vietai	Darbo vieta, leidžianti įtvirtinti įgytas motorinių transporto priemonių keleiviams vežti vairuotojo kvalifikaciją sudariančias kompetencijas.
Reikalavimai mokytojų dalykiniam pasirengimui (dalykinei kvalifikacijai)	Modulį gali vesti mokytojas, turintis: 1) Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme ir Reikalavimų mokytojų kvalifikacijai apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugpjūčio 29 d. įsakymu Nr. V-774 „Dėl Reikalavimų mokytojų kvalifikacijai aprašo patvirtinimo“, nustatytą išsilavinimą ir kvalifikaciją; 2) Valstybinės kelių transporto inspekcijos (Lietuvos transporto saugos administracijos) prie Susisiekimo ministerijos nustatyta tvarka suteiktą teisę dirbti vairuotojų mokytoju ir (arba) vairavimo instruktoriumi. Mokinio mokymuisi realioje darbo vietoje vadovaujantis praktikos vadovas turi turėti ne mažesnę kaip 3 metų motorinės transporto priemonės keleiviams vežti vairuotojo darbo patirtį.